

INHOUD

Het stadsarchief gaat een sprankelend najaar tegemoet	1
Colofon en praktische informatie	2
Met itinera nova de internationale toer op!	3
Brusselsestraat 190: geleerdenhuis met internationale allures	4
Leuvense gevangenen tijdens de Franse en Nederlandse periode	6
Uitgelicht: Foto in de kijker	8
In beeld: olim igni divisi, nunc artibus iuncti	8

SALSA! vzw
Samen Actief voor het Leuvens StadsArchief

SALSA! Nieuwsbrief is een driemaandelijke nieuwsbrief, uitgegeven door SALSA! vzw, de Vriendenkring van het Leuvens Stadsarchief. Het abonnement is inbegrepen in de lidmaatschapsbijdrage voor de vzw.

Het stadsarchief gaat een sprankelend najaar tegemoet

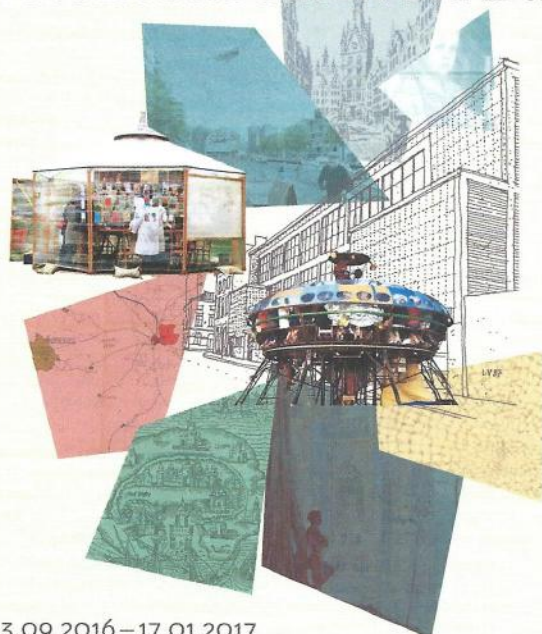
Na drie archiefbrunches in de vernieuwde formule – op locatie en met een externe cateraar – maken SALSA! en het stadsarchief de reeks voor 2016 de komende maanden compleet. Op 20 oktober zal de vierde archiefbrunch in het teken staan van de wederopbouw van Leuven na de Eerste Wereldoorlog. Sinds begin dit jaar werkt een nieuwe groep vrijwilligers aan het systematisch onderzoeken van de bouwdoossiers uit het interbellum, die Leuven het uitzicht gegeven hebben dat we vandaag nog steeds grotendeels kennen. Hun werk legt de basis voor een grootschalig en prestigieus tentoonstellingsproject in 2018. Tijdens de archiefbrunch zal prof. em. Luc Verpoest vertellen wat er zo belangrijk en interessant is aan dat project en waarom de wederopbouw van Leuven meer onderzoek verdient. Op 19 november zal de reeks archiefbrunches dan voor dit jaar afgesloten worden in de Parkabdij. Daar zal universiteitsbeiaardier Luc Rombouts vertellen over de beiaardcultuur als een door Unesco erkende vorm van immaterieel erfgoed van de mensheid en over de vier beiaarden die Leuven vandaag rijk is.

Begin november, meer bepaald op zaterdag 5 november, zal het stadsarchief opnieuw op een wat verrassende wijze in de aandacht komen. Nadat er vanuit de vrijwilligerswerking rond het schepenbankproject Itinera Nova al een blond en een bruin Leuvens Klerkenbier gemaakt zijn, wordt dan ook een archiefchampagne gelanceerd. Salsa!-leden Carine Vanderwegen en Michel De Witte voeren via hun bedrijf 'Cave aux Bulles' in Neerlinter al enkele jaren kwaliteitsvolle champagnes naar België in. Hun kennismaking met het stadsarchief en het verleden van Leuven bracht hen op het idee om de komende jaren te zorgen voor een reeks van zeven exclusieve champagnes die elk de naam zullen dragen van een van de zeven Leuvense geslachten. Op 5 november zal in het historisch stadhuis de Van Rode-champagne als allereerste van de reeks boven de doopvont gehouden worden. Het wordt een exclusieve reeks flessen in beperkte oplage, die een aangepast etiket en een eigen capsule zullen hebben. De winst op de verkoop van deze exclusieve archiefchampagne zal naar SALSA! gaan en dus ten bate van het stadsarchief ingezet worden. Bij elke champagne zal er een brochure te koop zijn met uitleg en historische weetjes

over het Leuvense geslacht in kwestie en ook informatie over het champagnehuis dat de gouden drank in kwestie geproduceerd heeft. Verzamelaars die op de hele reeks van zeven champagnes willen intekenen, doen dat best meteen bij de lancering van de Van Rode-champagne. Meer informatie volgt via de website van SALSA! en ook in de volgende nieuwsbrief.

In het kader van Utopia cureert professor em. Luc Verpoest een tentoonstelling in het stadsarchief onder de titel "Tussen droom en daad. 20 historische projecten over het toekomstige Leuven". Verpoest graaft de sporen van een utopisch Leuven op, van verleden en heden van de toekomst van de stad. Aan bod komen bijvoorbeeld het Gaudiaanse torenontwerp voor de Sint-Pieterskerk van Joost Metsys, het Sint-Maartensdalproject van Renaat Braem, Leuven 2000, een wetenschappelijke denkoefening van bijna een halve eeuw geleden en Leuven als klimaatneutrale stad. Alle projecten speelden heel concreet in op eigentijdse dynamieken van verandering. Ze overstegen wat gemakkelijk haalbaar was en maken terechte verwachtingen op radicale wijze zichtbaar zoals sinds Thomas More utopieën dat altijd deden. De tentoonstelling loopt van 9 november 2016 tot 17 januari 2017 in de leeszaal van het stadsarchief. Je kan de tentoonstelling tijdens de reguliere openingsuren van de leeszaal komen bezoeken maar ook telkens op zaterdag van 10.00 tot 17.00 uur.

LEUVEN 2016: TUSSEN DROOM EN DAAD...

13.09.2016 – 17.01.2017

Tweebronnen: Stadsarchief – de Bib Leuven

COLOFON

Eindredactie | Marika Ceunen
Redactieadres | Stadsarchief Leuven
Verantwoordelijke uitgever | Gustaaf Janssens
Maria Theresiastraat 87 | 3000 Leuven

Foto's | Marika Ceunen,
Agata Dierick,
Stadsarchief Leuven

Druk | Drukkerij De Bie
Vormgeving | Atelier A
Annelies Belemans, www.atelierannelies.be

PRAKTISCHE INFORMATIE SALSA! VZW

website | www.salsavzw.be
e-mail | salsaarchief@gmail.com
adres | Stadsarchief Leuven
Rijschoolstraat 4/001, 3000 Leuven

Bestuursleden | Jaak Brepoels, Marc Carnier,
Michel De Witte (PR-verantwoordelijke) Gustaaf
Janssens (voorzitter), Sabrina Keyaerts (penning-
meester), Hendrik Ollivier (secretaris), Violet Soen

Lid worden? U kan lid worden van SALSA! vzw door
overschrijving van €15 (voor gewone leden) of €30
(voor steunende leden) op volgend rekeningnr.:
IBAN BE93 068-2420772-67. Dit lidgeld omvat de
driemaandelijke nieuwsbrief, mogelijkheid tot aan-
kopen van de eigen publicaties met korting en gratis
toegang tot de activiteiten van de vriendenkring.

Stadsarchief Leuven
Rijschoolstraat 4/001, 3000 Leuven
Tel. 016/30 08 69
Fax 016 23 40 06
archief@leuven.be
De leeszaal is open op dinsdag, woensdag en
vrijdag van 9u tot 13u en op donderdag van 9u tot
19u.

AGENDA

Noteer deze niet te missen evenementen
alvast in je agenda:

- 20/10: archiefbrunch WO I
- 05/11: voorstelling Van Rode-champagne
in het historisch stadhuis
- 09/11: opening tentoonstelling "Tussen
droom en daad"
in de leeszaal van het stadsarchief
- 19/11: archiefbrunch beiaarden
in de Parkabdij

Tip! Ook via de facebookpagina van het
stadsarchief houden we je op de hoogte van
onze laatste nieuwtjes en agenda.

Met Itinera Nova de internationale toer op!

Sinds 1989 organiseert het ADHO of The Alliance of Digital Humanities Organizations jaarlijks een bijeenkomst met als doel het promoten en ondersteunen van digitaal onderzoek en onderricht binnen de humane wetenschappen. Dit jaar streek het congres van 11 tot 16 juli 2016 neer in Krakau (Polen) met als thema 'Digital Identities: the Past and the Future'. Ruim 850 deelnemers uit meer dan 40 verschillende landen tekenden present. Als kersverse projectadviseur voor Itinera Nova kreeg ik meteen de gelegenheid om op dit internationale forum dit project te gaan voorstellen en contacten te leggen met andere Europese topspelers inzake digitalisering en ontsluiting van archiefbronnen.

Tijdens de zes dagen durende conferentie werden er op drie verschillende locaties workshops, lezingen en postersessies georganiseerd. Ik heb her en der mijn licht opgestoken en uit het programma meegepikt wat relevant leek. Op 12 juli was ik actieve deelnemer aan een zeer relevante workshop rond vrijwilligerswerking, getiteld "Beyond The Basics: What Next for Crowdsourcing?" In kleine groepjes bespraken de deelnemers diverse technische, institutionele, sociale en budgettaire implicaties én kansen van het werken met grote vrijwilligersgroepen. Onder meer de werking van Itinera Nova werd uit de doeken gedaan, waarbij het aantal gepubliceerde transcripties en het Klerkenbier als promotieactie op heel wat bewondering konden rekenen. De ervaringsuitwisseling was zeker leerrijk. Een aspect dat meteen opviel, waren de culturele contrasten tussen de verschillende landen. Zo wordt er in de Verenigde Staten veel ingezet op online

communities en is vrijwilligerswerk in Scandinavische landen blijkbaar niet zo populair.

Dat een dergelijke aanwezigheid op buitenlandse congressen de moeite loont, blijkt uit het feit dat het stadsarchief in september 2016 Melissa Terras van het project *Transcribe Bentham* van de University College of London zal mogen verwelkomen. Het Benthamproject loopt ook reeds zeven jaar en staat internationaal hoog aangeschreven. Het heeft als doel het digitaliseren en toegankelijk maken van de manuscripten van Engelse jurist, filosoof en sociaal hervormer Jeremy Bentham (1748-1832).

In de marge van de DH2016 Conference nam ik meteen ook de gelegenheid te baat om een reeds bestaand, maar wat verwaterd archiefcontact terug te activeren. Krakau behoort sinds 1991 immers tot de steden waar Leuven officieel mee verzusterd is. In 2009 belichtte het stadsarchief naar aanleiding van Erfgoeddag met toen als

thema 'Vriendschap' de archieven uit de verschillende zustersteden. Ook het in Krakau gevestigde nationaal archief, dat tevens de archieven van de stad beheert, leende toen twee prestigieuze stukken voor de tentoonstelling en stuurde een vertegenwoordiger naar de opening. Ik maakte gebruik van mijn aanwezigheid in Krakau om goedendag te gaan zeggen bij de directie van het nationaal archief en ook daar informatie uit te wisselen over de lopende digitaliseringsprojecten. Het onthaal was zeer hartelijk en ook deze opnieuw geïntensifieerde contacten zullen voor het stadsarchief de komende tijd misschien nuttig kunnen blijken.

Brusselsestraat 190: geleerden- huis met internationale allures

salsa
samen actief
stadsarchief leuven

Rob Belemans

Sinds 12 september 2015 wijst een forse arduinen gedenkplaat aan de gevel passanten erop dat de herenwoning aan de Brusselsestraat 190 een eeuw geleden bewoond werd door prof. dr. Pieter Willems (cf. SALSA!-Nieuwsbrief 11 (2015) 3 en SALSA!-Cahier nr. 13). De overdracht van het privéarchief van deze uitzonderlijke Leuvenaar door zijn achterkleinkinderen aan het stadsarchief van Leuven, vormde op 10 september de aanleiding om de derde archiefbrunch van 2016 in de prachtige stadstuin van dit statige pand te organiseren. Als spreker van dienst mocht ik bij die gelegenheid ook iets vertellen over de bewoners van dit pand voor en na Pieter Willems. Sinds de bouw ervan in 1789 prijkte dit adres immers op het naamkaartje van een reeks mensen, waaronder ook drie andere geleerde heren waarvan

de betekenis Leuven en België ver overstijgt.

Een Weense jezuïet

Om die internationale dimensie maar meteen overtuigend te introduceren, moet u in gedachten even naar het *Naturhistorisches Museum* in Wenen. Wanneer u daar in de adembenemend barokke trappenzaal staat, kijkt u bovenaan de trap tegen een immens schilderij aan (cf. afbeelding). Dit zogenaamde *Kaiserbild* uit 1773 toont een levensgroot portret van Frans Stefan van Lotharingen, de echtgenoot van Maria-Theresia van Oostenrijk en als zodanig van 1745-'65 de keizer van het Heilige Roomse Rijk. De vorst zit in zijn natuurwetenschappelijk kabinet en wordt omringd door zijn vier belangrijkste wetenschappelijke raadgevers. Uiterst rechts staat de jezuïet Jean François Marci, de hofwiskundige en directeur

van het keizerlijke wetenschaps- en penningkabinet, die door Maria-Theresia naar Wenen was gehaald en aan wie de keizerin het privéonderwijs van haar zonen had toevertrouwd. Deze invloedrijke hofdignitaris van de Oostenrijkse Habsburgers werd in 1707 in de buurt van Verdun (toen hertogdom Lotharingen) als halfwees met de naam Jean Bosquet geboren. De familienaam Marci nam hij over van een grootoom-jezuïet die zich om zijn opleiding had bekommerd. In 1764 keerde hij naar de Oostenrijkse Nederlanden terug. Zijn zus Catharina Theresia Marci was getrouwd met de Leuvense advocaat Joannes Philippus (°1749). Marci kwam naar Leuven om bij dit echtpaar zijn oude dag door te brengen. Vanaf 1772 kreeg Marci het (ere)ambt (en de inkomsten) van proost van de Sint-Pieterskerk te Leuven. Hij werd ook een prominent lid van de in 1773 in Brussel geïnstalleerde wetenschapsacademie en van de commissie die toezicht hield op het onderwijs aan de colleges in de Lage Landen.

De Marcis kochten in 1787 het perceel tussen de Blauwe Hoek en de Verbrande Poortgang, dat eigendom was van Philippus L.J. Crabeels d'Ormendael, de laatste heer van Korbeek-Dijle. Het verkommerde refugiehuis van de abdij Ter Bank¹ braken de nieuwe eigenaars

af en ze bouwden er in de plaats het huidige pand Brusselsestraat 190 als hun riante stadswoning. In de achtergevel werd op 27 mei 1789 een gedenksteen ingemetseld met als opschrift: "A(d) M(emoriam) P(erpetuam) D(ivinatis) D(oc)tor Marci – CANCEL(arius) UNIV(ersitatis) LOV(aniensis) – POSUIT – 27 MAY ANNO 1789". De proost van de Sint-Pieterskerk bekleedde tijdens het ancien régime namelijk automatisch ook de erefunctie van kanselier van de Leuvense universiteit. De jezuïet en wetenschapper Marci vond deze titel duidelijk belangrijker dan die van kerkheer.

Jean François Marci woonde slechts twee jaar in het nieuwe huis aan de Brusselsestraat. Op 16 september 1791 overleed hij. Drie jaar later verkochten zijn zus en haar man het huis aan Emmanuel de l'Escaille de Lier, schepen van Leuven en getrouwd met Maria De Grez. Daarna werd het nog twee keer verkocht: in 1820 aan Charles Jacmart, een geneeskundeprofessor aan de

universiteit; in 1835 kocht Jeanne-Marie De Thier, weduwe van Martin Van Elewyck, het pand. Zij was de grootmoeder van schepen Jules Henot, die het huis dus via erfenis in bezit kreeg. Na zijn dood in 1874 werden zijn jongste dochter Clémence en haar man, professor Pieter Willems, de nieuwe eigenaars. Na Willems' overlijden in 1898 woonde zijn weduwe nog enkele jaren alleen in het huis. Maar ze ging vrij snel op zoek naar een geïnteresseerde koper. Die vond ze uiteindelijk in de persoon van professor Léon Dupriez, die het huis in 1906 kocht.

Een jurist en een econoom

De in 1863 in Péruwelz geboren Léon Dupriez (cf. portret) werd na zijn rechtenstudies in Leuven en enkele buitenlandse studieverblijven professor aan de rechtenfaculteit, waar hij romeins recht en vergelijkend familierecht doceerde. Hij vestigde zich in Leuven en trouwde met Marie-Louise Verriest. Nadat ze in augustus 1914 op spectaculaire wijze aan een Duits

vuurpeloton wisten te ontsnappen, vluchtten het echtpaar en hun vier kinderen via Engeland naar Boston, waar Dupriez tijdens de Eerste Wereldoorlog aan de Harvard Law School doceerde. Na zijn terugkeer in Leuven was hij een toonaangevend geleerde met internationale faam. In eigen land was hij onder andere vicevoorzitter van de Koloniale Raad. Hij lag ook mee aan de basis van de faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen, die uit de rechtenfaculteit ontstond.

Het oudste kind uit het gezin Dupriez-Verriest overleed op 2-jarige leeftijd. De tweede zoon, Léon Hugo (°1901), studeerde eerst wiskunde aan de Harvard University, behaalde nadien twee doctorstitels (rechten en politieke en sociale wetenschappen) aan de Leuvense universiteit en werd er ook professor. Hij was een befaamd econoom. In 1948 won hij de Francquiprijs en in 1964 kreeg hij een eredoctoraat van de universiteit van Dijon. Na de dood van zijn vader in 1942 woonde hij met zijn gezin in het huis aan de Brusselsestraat. In de woelige zestiger jaren van de vorige eeuw met de perikelen rond 'Leuven Vlaams', behoorde de franstalige professor Dupriez tot het deel van het academisch corps dat de Leuvense universiteit eentalig Frans wou houden. Na de splitsing van de universiteit verhuisde hij dan ook naar Louvain-la-Neuve. Vandaag draagt een van de drie studentenresidenties in Louvain-la-Neuve als eerbetoon zijn naam. De burgerwoning in Leuven werd na mei 1968 van de hand gedaan. Met vader en zoon Dupriez had het pand aan de Brusselsestraat voorlopig ook zijn laatste academische eigenaren/bewoners.

²cf. A. Meulemans, *Huizen en Straten van het Oude Leuven*, LHG 2004, Deel I, pp.227-228 en E. Van Even, *Louvain dans le Passé et le Présent* (fascimilé Peeters 2001), p. 78 & 546.

Leuvense gevangenen tijdens de Franse en Nederlandse periode

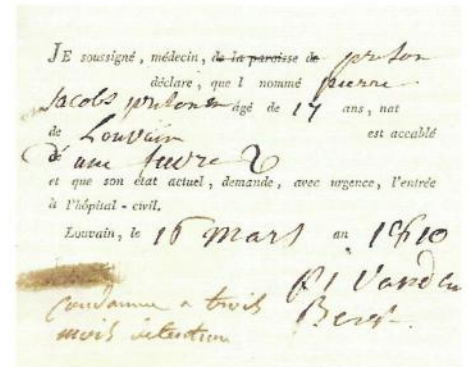
Zoals beschreven in de vorige nieuwsbrief diende de gevangenis tijdens het ancien régime enkel om de misdadigers in veilige bewaring te houden tot de straf – een lijfstraf of de doodstraf – uitgesproken en voltrokken werd. In de tweede helft van de achttiende eeuw werd men er zich stilaan van bewust dat dit louter repressieve strafsysteem toch geen sociale veiligheid garandeerde. Tot lijfstraffen veroordeelde misdadigers, raakten nadien nog meer gemarginaliseerd en hervielen vaak in hun oude gewoonten. Men ging dan ook op zoek naar alternatieven, waaronder de strafopsluiting in een tuchthuis of *maison de force*.

Ook in onze gewesten won het idee van de gevangenisstraf daarmee veld. Gent (1775) en Vilvoorde (1776) waren voorlopers, die dit nieuwe strafsysteem toepasten. Overdag verrichtten de gevangenen dwangarbeid en 's nachts werden zij in afzondering in een cel opgesloten. De goede organisatie van de tuchthuizen in deze steden was echter maar van korte duur. Industriëlen en handelaars protesteerden ertegen, omdat zij de penitentiële arbeid als oneerlijke concurrentie beschouwden. Vanaf de definitieve aanhechting van onze gewesten bij Frankrijk op 1 oktober 1795 werd de gevangenisstraf de spil van het strafsysteem. Alles werd in verschillende wetten en codes vastgelegd, zodat voor iedere aard van misdrijf voortaan een aangepaste straf opgelegd werd. Dit ging gepaard met nieuwe penitentiële inrichtingen: plaatsen voor de voorlopige inhechtenisneming (waaronder de justitieuizen en de arrestuizen) naast de eigen strafinrichtingen voor de

politie, correctionele en criminele veroordeelden.

Toch bleef deze vernieuwing voor een groot deel als theorie steken in wettelijke voorschriften en administratieve reorganisaties. Wel werd in onze gewesten een nieuw netwerk van gevangenen opgericht met een onderscheid tussen inrichtingen voor voorlopige hechtenis (het arresthuis en het justitiehuis) en de verschillende soorten strafinrichtingen. Vanaf 1810 had men als strafinrichting per vrederechtsarrondissement een arrestatiehuis van de gemeentelijke politie (*maison de police municipale*). Per departement had men een huis van correctie: daar werden de correctioneel veroordeelden ondergebracht evenals de personen opgesloten wegens schulden en ook kinderen op vraag van hun ouders. Tenslotte had men nog de detentieuizen, bestemd voor diegene die veroordeeld waren door de criminele rechtbanken en voor correctioneel veroordeelden die een gevangenisstraf van meer dan een jaar moesten uitzitten.

In Leuven werden twee arrestuizen en een gevangenis opgericht. De arrestuizen bevonden zich in de Brusselse binnenpoort of de Biestpoort en in de Savoyestraat nr. 2. Dit laatste huis was eigendom van Marie-Thérèse de Dieudonné. In principe mochten enkel nog niet veroordeelde verdachten worden opgenomen in de arrestuizen. Uit de registers, die de gevangenisbewaker verplicht was bij te houden, blijkt echter dat ook door de correctionele rechtbank of de politierechtbank veroordeelden in de Biestpoort werden opgesloten.

Ook doorreisende gevangenen kregen in het arresthuis een tijdelijk onderkomen.

De toestand van het arresthuis in de Biestpoort was allesbehalve "sûres, saines et propres", zoals de wet voorschreef. De poort was immers een oud gebouw dat al eens als gevangenis gediend had (cf. de bijdrage in nieuwsbrief 2016 nr. 2). De inspecteur die belast was met de controle van de Leuvense arrestuizen tekende in zijn rapport dan ook op dat de gevangenis heel vuil was en niet groot genoeg om alle gevangenen van het arrondissement Leuven te kunnen onderbrengen. Ook de gevangenisbewaker meldde regelmatig dat het gebouw zich in slechte staat bevond en dat hij niet verantwoordelijk gesteld wilde worden voor de ontsnappingen door deze slechte staat.

Vanaf 1796 werd dan ook gezocht naar een nieuw gebouw om het arresthuis in onder te brengen. Pas in 1819 zouden de gedetineerden ook effectief de Biestpoort verlaten om hun intrek te nemen in een ander Leuvense poortgebouw: de Diestsepoort. Deze poort was het jaar daarvoor volledig aangepast om als gevangenis te dienen, waarbij het dak hersteld en

twee stenen vleugels aangebouwd werden. Dit gebouw zou als arresthuis dienst doen tot de bouw van de gevangenis in de Maria-Theresiastraat in 1868.

Uit documenten bewaard in het stadsarchief blijkt dat de levensomstandigheden in de Leuvense gevangenis allesbehalve goed waren. Een brief van de centrale administratie van het departement van de Dijle gaf aan dat elke gevangene die niet in staat was om in zijn eigen onderhoud te voorzien, van de overheid dagelijks een rantsoen soep en groenten, een half pond vlees en 24 ons brood moest ontvangen. Volgens de onkostenstaten van de cipiers blijkt echter dat elke gevangene slechts één portie brood ter waarde van 18 centiemen en één portie soep ter waarde van 10 centiemen ontving. Door het gebrek aan hygiëne en door ondervoeding werden de gevangenen regelmatig ziek en leden aan de zogenaamde "gevangenskorts" (zie afbeelding van doktersbriefje). In 1806 zouden, volgens de lijst van de gevangenen, 11 % van de gevangenen in het ziekenhuis hebben verbleven. De gezondheidsinspecteur die naar aanleiding van de dood van twee gevangenen in april 1807 een controle

uitvoerde in de Leuvense gevangenis, tekende in zijn verslag op dat de lucht er "morbifique" was. Het is dan ook niet te verwonderen dat gevangenen regelmatig probeerden te ontsnappen. In de periode 1795-1814 waren er zeven ontsnappingen uit het Leuvense arresthuis. Vaak waren dat allesbehalve spectaculaire acties. Zo wisten op 19 november 1814 drie mannen te ontsnappen, toen de vrouw van de gevangenisbewaker samen met één van de gevangenen het stro aan het verversen was. De celdeuren werden hierbij opengelaten...

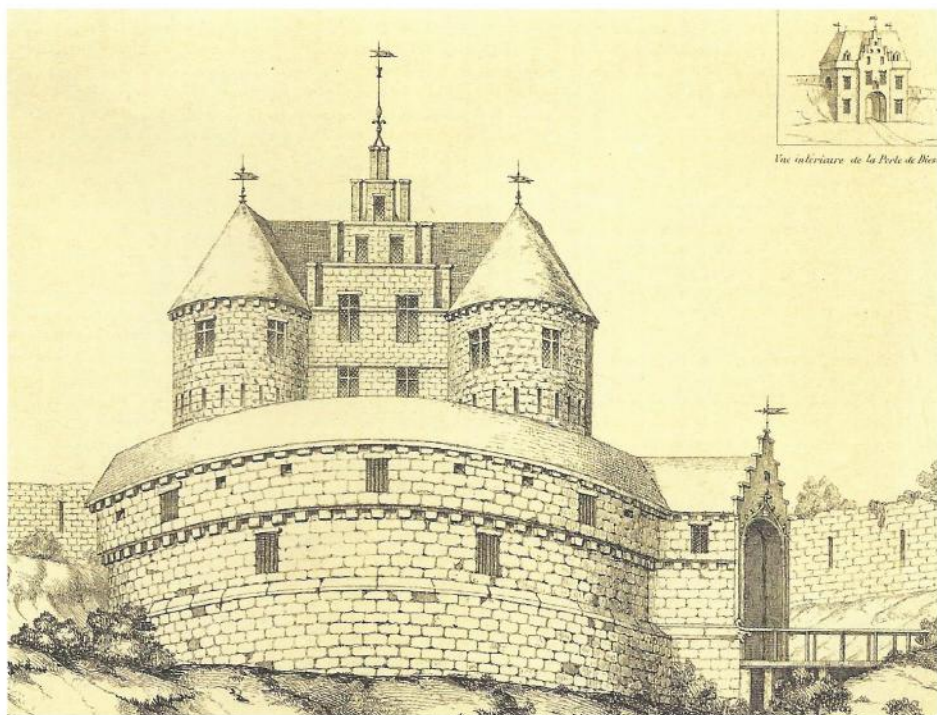
De gevangenis onder het stadhuis werd soms *la prison de la garde de police* genoemd, dan weer *chambre de police municipale* of *maison de depot* of *chambre de sureté et detention de police*. Men zou dus kunnen verwachten dat deze gevangenis dienst deed als arrestplaats voor de politierechtbank. Maar volgens archiefdocumenten en de kroniek van Jean Baptiste Hous is de realiteit veel genuanceerder en diende de gevangenis eerder als een "dépôt" dan een gevangenis voor veroordeelden door de politierechtbank. Volgens een register werden er in deze gevangenis van 21 juni 1804 tot 9 juli 1805 in totaal 1.084 legerdeserteurs opgesloten. Ook

J.B. Hous meldt in zijn kroniek dat er op 12 juni 1807 34 deserteurs werden binnengebracht. Sommige hiervan bleven er vier dagen en werden dan terug naar hun leger eenheid gebracht. Dat er ook vrouwen werden opgesloten in de gevangenis onder het stadhuis blijkt uit de rekeningen. Dokter Piot en chirurg Masard werden uitbetaald voor hun bezoek aan zes opgesloten vrouwen op 21 september 1814, die een venerische ziekte hadden. Hous meldt ook de opsluiting van 40 prostitués in de nacht van 20 maart 1807. Zij zouden volgens de chroniqueur de volgende morgen naar het detentiehuis van Vilvoorde zijn gebracht.

Ook in deze gevangenis waren de levensomstandigheden van bedenkelijk niveau. Volgens de stadsrekeningen kregen de gevangenen één portie brood per dag en stro om op te slapen. Vaak dienden gevangenen met koorts te worden overgebracht naar het hospitaal. In de winterperiode waren de cellen er zeer koud en vochtig. Zo lezen we in een ontsnappingsverslag van 10 februari 1810 dat twee dienstweigeraars om 3 uur 's nachts aan de dienstdoende wacht vroegen om zich te mogen verwarmen in de 'corps de garde'. De wachter stond dit toe uit medelijden, omdat zij opgesloten zaten in "*un local si froid et humide*". Zijn medeleven werd echter niet beloond. Toen hij de dienstweigeraars nadien terug naar hun gesloten lokaal stuurde, wisten zij te ontsnappen.

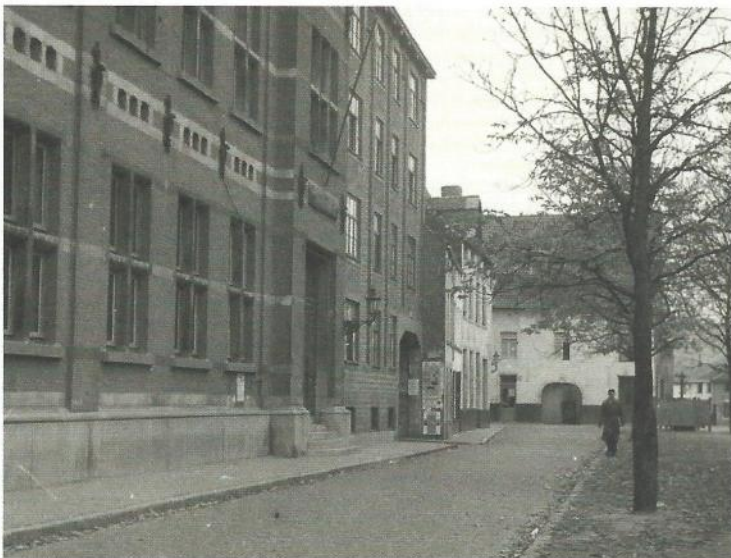
In de volgende nieuwsbrief komt het gevangeniswezen vanaf 1830 aan bod.

Voor deze bijdrage werd dankbaar gebruik gemaakt van: V. Deserrano, *Het gevangeniswezen te Leuven na de aanhechting van onze gewesten bij Frankrijk (1795-1814)*. Onuitgegeven eindverhandeling, Leuven, 1983.

Uitgelicht: Foto in de kijker

De rijke iconografische collectie van het stadsarchief werpt een bijzonder licht op het verleden van de stad en haar inwoners. We sluiten de Nieuwsbrief af met één beeld dat we er voor de gelegenheid uitlichten. De stadsscholen 1-4 werden in de vorige nieuwsbrieven al aan de hand van een postkaart of foto besproken. Deze keer lichten we hier de voormalige stadsschool nr. 5 toe.

De stadsschool nr.5 was gelegen in de Tessenstraat, maar is daar vandaag op geen enkele manier meer terug te vinden. In onze iconografische collectie en in de kaarten- en plannencollectie hebben we echter nog voldoende materiaal voor een reconstructie van het straatbeeld van weleer.

In 1892 gaf het toenmalige gemeentebestuur aan stadsarchitect Eugène Frische groen licht om een nieuwe lagere jongensschool te bouwen in de Tessenstraat. Vermits de scholen nrs. 1 en 4 uit hun voegen barstten, was er dringend nood aan bijkomende capaciteit. Men zag zich verplicht om leerlingen in bijgebouwen en zelfs buiten de scholen onder te brengen. De nieuwe school nr. 5 was bedoeld als een soort annex van school nr. 4 en telde acht klassen, waarvan er 4 op het gelijkvloers en de andere helft op de verdieping werden ingericht. Daarnaast voorzag het gebouw ook in een bibliotheek en een conciërgewoning. Een overdekte galerij maakte de fysieke verbinding met school nr. 4 in de Ridderstraat. De school kreeg de bijnaam "Boompjes". Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de school opgeëist

en bezet door achtereenvolgens Duitse, Engelse en Amerikaanse legereenheden. Na de oorlog werd er in de school geen onderwijs meer gegeven, maar werd ze in gebruik genomen door het herscholingscentrum voor werklozen. Mede door de onbruikbaarheid van het gebouw als school en het feit dat de lokalen van school nr. 4 voldoende waren om alle leerlingen een plaats te geven, besloot het gemeentebestuur om het gebouw een andere bestemming te geven. Zo wilde men in de naoorlogse strijd tegen de krotwoningen het pand verkopen aan de *Nationale Maatschappij voor Goedkope Woningen*. In 1954 werd op het terrein van de oude stadsschool nr. 5 dan ook een complex opgetrokken naar een ontwerp van Paul Stevens. Het complex "Albomen" was een van de eerste grote sociale-wooncomplexen van Leuven.

IN BEELD | olim igni divisi, nunc artibus iuncti

v.l.n.r.: dr C. Zangs, burgemeesters R. Breuer en L. Tobback, D. Vandevoort

Op 24 augustus - niet toevallig de dag voor de grote brand in 1914 – ontvingen burgemeester Tobback en schepen Vandevoort een officiële delegatie uit de Duitse stad Neus aan de Rijn. In 2014 kwam de stadsarchivaris van Neuss namelijk tot de ontdekking dat reservisten van de Landsturm uit Neuss destijds de Leuvense binnenstad moedwillig in brand staken en meer dan 200 slachtoffers maakten. Na contacten tussen beide stadsarchieven en cultuurdiensten, was het tijd voor een symbolisch gebaar van hoop en vrede. Daarom werd een overeenkomst gesloten om voortaan op cultureel vlak samen te werken en zo te bewijzen dat cultuur weer kan verbinden wat ooit door geweld en vuur werd gescheiden.